

Høringsnotat

Lovavdelingen
August 2019
Snr. 19/4145

Høringsnotat – Endringer i konkursloven §§ 79 og 138 og panteloven § 6-4

Innholdsfortegnelse

1	Innledning	2
2	Melde- og registreringsplikter etter konkursloven §§ 79 og 138.....	2
2.1	Bakgrunn	2
2.2	Mulige endringer.....	6
2.2.1	Konkursregisteret som hovedansvarlig for meldinger om konkursåpning og registrering av konkursåpning	6
2.2.2	Nærmere om automatisk utsendelse av meldinger til banker og tilsvarende institusjoner.....	7
2.2.3	Nærmere om utstedelse av meldinger til samtlige relevante institusjoner eller lignende	8
2.2.4	Nærmere om automatisk melding tilbake til bosiden.....	9
2.2.5	Melding om konkursåpning til andre aktører	9
2.2.6	Meldinger til skattekontoret.....	10
2.2.7	Melding om konkursåpning til Posten Norge AS.....	10
2.2.8	Nærmere om utformingen av §§ 79 og 138.....	11
2.3	Økonomiske og administrative konsekvenser.....	11
3	Panteloven § 6-4.....	12
3.1	Bakgrunn	12
3.2	Legalpant i en tredjepersons eiendeler.....	12
3.2.1	Gjeldende rett	12
3.2.2	Innspill fra Konkursrådet og Finans Norge	13
3.2.3	Mulige endringer	13
3.3	Renter av ubrukte legalpantmidler.....	15
3.4	Innløsning av realpantet.....	17
3.5	Økonomiske og administrative konsekvenser.....	17
4	Merknader til de enkelte bestemmelsene.....	18
5	Lovforslag	20

1 Innledning

I høringsnotatet foreslås det endringer i lov 8. juni 1984 nr. 58 om gjeldsforhandling og konkurs §§ 79 og 138 (punkt 2 i høringsnotatet) og lov 8. februar 1980 nr. 2 om pant § 6-4 (punkt 3 i høringsnotatet).

Forslaget i punkt 2 i høringsnotatet om konkursloven § 79 gjelder meldinger om og registrering av konkursåpninger. Det foreslås et utgangspunkt om at det er Konkursregisteret som skal sørge for at melding om at konkurs er åpnet i skyldnerens bo, tinglyses eller registreres i grunnboken og andre registre, og at det er Konkursregisteret som skal sende melding om konkursåpningen til banker og andre finansforetak der skyldneren kan ha innskudd eller lignende. Videre foreslås det blant annet en regel om at Konkursregisteret kan sende automatisk melding til forskjellige registre og til finansforetakene. Som følge av forslaget til endringer i § 79 foreslås det endringer også i § 138 om sletting av meldinger mv. i forbindelse med konkursens avslutning slik at denne bestemmelsen tilpasses endringene i § 79.

Panteloven § 6-4 gjelder lovbestemt pant for boomkostninger. Det reises i punkt 3 i høringsnotatet spørsmål om den gjeldende legalpanteretten i tredjepersoners eiendeler bør oppheves eller begrenses. Videre foreslås det blant annet en endring slik at panteretten ikke omfatter tomme eller nedbetalte realkausjoner. Det foreslås dessuten en rett til å kreve renter ved tilbakebetaling av ubrukte legalpantmidler som er forskuttert av panthaveren.

2 Melde- og registreringsplikter etter konkursloven §§ 79 og 138

2.1 Bakgrunn

Konkursloven § 79 gir regler om hvilke registre en konkursåpning skal registreres i, om hvem som ellers skal ha melding om konkursåpningen, og om hvem som skal sørge for melding eller registrering av konkursåpningen. Reglene har som hovedformål å bidra til at bostyreren får tilgang til eiendeler og rettigheter på skyldnerens hånd, og å forhindre at skyldneren uberettiget forfører over eiendeler og rettigheter som inngår i boet, jf. konkursloven § 100.

Etter konkursloven § 79 første ledd skal retten sørge for at melding om at konkurs er åpnet, registreres i Konkursregisteret. Det følger av § 79 annet ledd at føreren av Konkursregisteret skal sørge for at melding om konkursåpningen tinglyses eller registreres i Løsøreregisteret, Enhetsregisteret dersom skyldnerens virksomhet er innført der, grunnboken dersom skyldneren eier fast eiendom, Foretaksregisteret dersom skyldnerens virksomhet er innført der, Regnskapsregisteret dersom skyldnerens virksomhet er innsendingspliktig, og i Elsertifikatregisteret dersom skyldneren innehar elsertifikatkonto. Videre fremgår det av § 79 tredje ledd at føreren av Konkursregisteret skal sende melding om konkursåpningen til Merverdiavgiftsregisteret i samsvar med merverdiavgiftsloven § 14-2 første ledd annet punktum.

Konkursloven § 79 fjerde ledd pålegger bostyreren en plikt til å sende ut melding om og få registrert konkursåpningen i andre realregistre enn grunnboken og i verdipapirregister, og femte ledd pålegger bostyreren å underrette banker og tilsvarende institusjoner samt Posten Norge AS, med mindre retten beslutter å gjøre dette selv.

I Ot.prp. nr. 108 (2004–2005) Om lov om endringer i lov 8. juni 1984 nr. 58 om gjeldsforhandling og konkurs og andre lover (elektronisk kommunikasjon mv.) side 31 flg. ble det vurdert om registrerings- og meldepliktene som påligger retten eller bostyrer, i større grad skulle overføres til Konkursregisteret. Vurderingen hadde bakgrunn i et forslag fra Konkursrådet og var begrunnet i et ønske om å avlaste bostyreren fra rene administrative oppgaver. Dette førte til at ansvaret for registrering av konkursen i grunnboken og Merverdiavgiftsmanntallet ble lagt til Konkursregisteret ved endringslov 27. januar 2006 nr. 4. Departementet gikk derimot ikke inn for å overføre ansvaret for registrering i de andre realregistrene (skipsregistrene NIS og NOR, Kraftledningsregisteret, Luftfartøyregisteret og Petroleumsregisteret) til Konkursregisteret. Begrunnelsen fremgår av Ot.prp. nr. 108 (2004–2005) side 32, hvor det heter:

«Dei fleste konkursskyldnarar vil ikkje ha formuesgode som er registrert i nokon av desse registra. I dei bua der det finst slike formuesgode, meiner departementet at registreringsplikta framleis bør liggje hos bustyraren. Det vil innebere liten (om nokon) rasjonaliseringsvinst å overføre registreringsplikta til Konkursregisteret i desse tilfella.»

Departementet gikk heller ikke inn for at ansvaret for å registrere konkursåpningen i verdipapirregisteret skulle overføres til Konkursregisteret. Dette ble begrunnet slik i Ot.prp. nr. 108 (2004–2005) på side 32:

«Registreringsplikta er etter gjeldande rett avhengig av at det er registrert rettar i verdipapirregisteret som bustyraren meiner er omfatta av buets beslagsrett. I mange bu vil det ikkje vere registrert slike rettar. Bustyraren må i alle høve få greie på kva for verdipapir eller rettar i verdipapir som inngår i buet. Det vil truleg vere liten rasjonaliseringsgevinst å hente ved å overføre til Konkursregisteret plikten til å melde konkurs i dei tilfella slike rettar inngår i buet.»

I proposisjonen ble det også vurdert om banker og tilsvarende institusjoner skulle varsles automatisk. Departementet påpekte at det ikke var lagt teknisk til rette for automatisk varsling om konkursåpning til slike institusjoner, og gikk ikke inn for å innføre en slik automatisk varsling. Dette ble begrunnet som følger i Ot.prp. nr. 108 (2004–2005) på side 33:

«Etter gjeldande rett er det berre dei bankane mv. der skyldnaren har innskot, som skal varslast om konkursopninga. Det kan reisast spørsmål om det bør innførast eit system der alle bankar mv. får melding om alle bu, og sjølve må gjere undersøkingar av om skyldnarane har konti hos dei. Det kan vere at det vil vere mogeleg å utvikle tekniske løysingar der melding om konkursopning i bankens datasystem blir halden saman med oversikta over kven som har konti der, på ein slik måte at bankane automatisk får fram ei oversikt over kva for konto-innehavarar som er gått konkurs. På den andre sida vil eit slikt system innebere at fleire personopplysningar (opplysningar om konkursopning) blir spreidde til bankane enn i dag.»

Departementet tilføyde at det ikke så bort fra at den tekniske utviklingen etter hvert kunne gjøre en slik automatisk varsling mulig, og at eventuelle lovendringer kunne vurderes senere om de tekniske forholdene lå til rette for det og aktørene ønsket det, jf. Ot.prp. nr. 108 (2004–2005) side 33.

I brev 15. november 2010 til Justisdepartementet tok Konkursrådet og Konkursregisteret på nytt opp spørsmålet om flere av oppgavene etter konkursloven § 79 burde kunne utføres av Konkursregisteret. Bakgrunnen var blant annet at det var opprettet en «boside» i Altinn med en egen hjemmeside for hvert enkelt konkursbo. Formålet med opprettelsen av bosiden var å legge til rette for elektronisk kommunikasjon i bobehandlingen for å spare tid og kostnader, noe som skulle gjøre at midlene i boene kunne utnyttes mer effektivt. Bosiden har

senere fått et nytt navn, «Konkursbehandling i Altinn», og tjenesten drives av Konkursregisteret. Konkursregisteret sørger for at informasjon som finnes om skyldneren, umiddelbart blir gjort tilgjengelig i «Konkursbehandling». Det er Konkursregisteret og bostyreren som kan legge ut informasjon der. Kreditorer og andre med krav på informasjon om konkursboet, som for eksempel NAV lønnsgaranti og politiet, kan få tilgang til deler av opplysningene – i visse tilfeller etter delegering fra bostyreren. I brevet fra Konkursrådet og Konkursregisteret ble det opplyst at over 90 prosent av alle bostyrere bruker bosiden under bobehandlingen, og at disse og andre aktører sparer mye tid og penger på at behandlingen skjer elektronisk. Etter det departementet er kjent med, er det nå nærmere 100 prosent som bruker tjenesten Konkursbehandling til å hente ut informasjon, mens det er omtrent 96 prosent som sender innberetninger til Konkursregisteret gjennom Altinn.

I brevet 15. november 2010 fremgår det videre at Konkursregisteret og Konkursrådet har som mål at mest mulig av kommunikasjonen i bobehandlingen skal gå via bosiden (det vil nå si tjenesten «Konkursbehandling»). Det tas derfor til orde for at flere aktører knyttes opp mot bosiden, slik at Konkursregisteret kan sende melding til disse om konkursåpning, samtidig som informasjon om skyldneren kan sendes automatisk tilbake til bosiden. Konkursregisteret og Konkursrådet finner det problematisk at konkursloven § 79 fjerde og femte ledd forutsetter at melding om konkurs til enkelte aktører skal gis av bostyreren eller retten, og foreslår derfor at konkursloven § 79 endres slik at Konkursregisteret kan overta oppgaven med å sende meldinger når det er tilrettelagt teknisk for dette.

Konkursrådet har også i notat 12. juli 2016 til Justis- og beredskapsdepartementet fremmet ønske om at det gjøres endringer i konkursloven § 79. I brevet fremgår det at:

«Konkursrådet og Brønnøysundregistrene har et ønske om å effektivisere og styrke Konkursregisterets rolle i bobehandlingen ved at også deler av bostyrers lovpålagte og praksisbaserte varslinger skal kunne utføres av registeret.

...

Konkursrådet og Brønnøysundregistrene har et ønske om at det skal være klar hjemmel for at alle lovpålagte meldinger, varsler, kunngjøringer eller registreringer som bostyrer skal sende, skal kunne sendes av Konkursregisteret så snart det er teknisk mulig / hensiktsmessig.

Det er på sikt ønskelig (det er bare spørsmål om prioritering av dataressurser) at alle lovpålagte meldinger om konkurs bør gå elektronisk fra Konkursregisteret.»

I brevet fra Konkursrådet og Konkursregisteret 15. november 2010 og i notatet fra Konkursrådet 12. juli 2016 foreslås det videre at konkursloven § 79 endres slik at det åpnes for automatisk utsendelse av meldinger om konkurs. I brevet 15. november 2010 pekes det på at den tekniske utviklingen i dag har kommet så langt at det bør kunne sendes automatisk varsel om konkursåpning til banker, Motorvognregisteret, Småbåtregisteret, Verdipapirregistret m.fl., og at disse bør kunne sende informasjon automatisk tilbake til bosiden. I brevet fremgår følgende:

«I dag sender de fleste bostyrere standardbrev til de mest brukte bankene i debitors hjemting, men kun unntaksvis sendes varsel til alle banker (over 140 forskjellige). Det er derfor en stor fordel om en slik melding kunne gå til alle banker automatisk. På denne måten vil bostyreren raskt kunne få et komplett bilde av skyldnerens eiendeler og kunne sikre eiendelene slik at de kommer kreditorene til gode. Blir det sendt ut melding automatisk til alle bankene er det

ønskelig også å arbeide for å få til at bankene sender melding tilbake via bosiden dersom skyldneren har midler i banken.»

I notatet 12. juli 2016 skriver Konkursrådet nærmere om automatisk utsendelse til bankene:

«Konkursrådet har for en god stund siden foreslått at alle banker skal motta elektronisk kunngjøring om konkurs, slik at de kan sperre konti og levere til boet kontoutskrifter gjennom tjenesten bobehandling i Altinn. Konkursrådet har i en stund hatt dialog med de største bankene om dette, og de har vært positive. Finans Norge nå har tatt et direkte initiativ ovenfor Konkursregisteret for å få automatisk melding om konkurs til alle banker i Norge, og etterhvert også alle finansinstitusjoner, forsikringsselskap, osv. De vil da samtidig kunne viderefremme opplysningene de har om konkursskyldneren direkte tilbake til Konkursregisteret på en enkel måte.

Det er mulig det alt er hjemmel for dette kkl. § 79 sjette ledd men Konkursrådet mener det likevel er behov for at lovens §§ 78 og 79 skrives om for å få dette helt klart.»

De siste årene har bobehandlingstjenestene i Altinn gradvis blitt utvidet og forbedret, blant annet ved at Kartverket automatisk mottar varsel om konkurs og gir registeret tilgang til alle realregistrerte opplysninger fra grunnboken.

I brevet 15. november 2010 fremgår det videre at Konkursrådet og Konkursregisteret arbeider for å få til elektronisk kommunikasjon med Motorvognregisteret og Småbåtregisteret. I tillegg ønsker Konkursrådet og Konkursregisteret at melding om konkursåpning skal kunne gå elektronisk fra Konkursregisteret til forsikringsselskapene. Bakgrunnen for dette forslaget er at skyldneren kan ha tilgodehavende på forsikringsutbetalinger, og at opplysninger om skyldnerens forsikringer kan gi informasjon om hvilke eiendeler som inngår i boet. Meldinger til Småbåtregisteret, Motorvognregisteret og forsikringsselskapene er ikke lovregulert i dag. I brevet 15. november 2010 fremgår følgende om meldinger til Småbåtregisteret og Motorvognregisteret:

«I de fleste boer sender bobestyrer, selv om det ikke er lovpålagt, også forespørsel til Motorvognregisteret for å få opplyst hvilke kjøretøy som er registrert på skyldneren. Vi har hatt møte med Veidirektoratet, som har uttrykt ønske om å forsøke å få til en elektronisk kommunikasjon, både for å spare manuell saksbehandling og fordi informasjon fra bosiden kan hjelpe Veidirektoratet med å få ryddet opp i Motorvognregisteret. I flere boer velger bobestyrer også å sende forespørsel til Småbåtregisteret. Konkursrådet og Konkursregisteret har også hatt møte med Småbåtregisteret, som er interessert i å få til en elektronisk kommunikasjon for å spare manuell saksbehandling.»

I notatet fra Konkursrådet 12. juli 2016 foreslås det at regelen i konkursloven § 79 femte ledd om varsel til Posten tas ut av loven. I notatet uttrykkes følgende om dette:

«Konkursrådet vil fremheve at kkl. § 79 femte ledd sitt lovpålagte krav om å varsle Posten Norge AS om konkursåpningen er utdatert. Formålet var å gi Posten grunnlag for å omadressere skyldnerens post. Før var dette en gratis tjeneste fra Posten. I dag er det en betalingstjeneste bostyrer unntaksvis benytter seg av. I de tilfeller bostyrer har behov for omadressering tar bostyrer selv kontakt og foretar omadressering. I møte med Konkursrådet har Posten også fortalt at de ikke har bruk for slike varsler, og at de ikke gjør annet enn å hive dem. Dette innebærer at ca. 4500 brev kan spares årlig.

Konkursrådet mener derfor klart at det lovpålagte varselet til posten i § 79 femte ledd burde tas ut av loven.»

Statistikk fra Konkursregisteret viser at det i tillegg til omtrent 4 500 konkurser per år er rundt 1 500 tvangsavviklinger av aksjeselskaper. Siden avviklingen skal skje etter reglene i konkursloven, jf. aksjeloven § 16-18 første ledd, sendes det brev også i disse sakene. Totalt er det altså mulig å spare porto og arbeid med utsendelse for omtrent 6 000 brev årlig.

Reglene om rettens, bostyrerens og Konkursregisterets oppgaver etter konkursloven § 79 må for øvrig ses i sammenheng med konkursloven § 138 om sletting av meldinger etter § 79 når konkursen er avsluttet. Det er etter første ledd første og annet punktum retten, eventuelt bostyreren, som skal sørge for anmerkning i Konkursregisteret av at konkursen er endelig avsluttet. Føreren av Konkursregisteret skal sørge for sletting av meldinger etter § 79 annet ledd nr. 3 og fjerde ledd (med mindre retten beslutter å gjøre det selv) og skal sørge for melding til registre som nevnt i § 79 annet ledd nr. 1, 2, 4 og 5.

2.2 Mulige endringer

2.2.1 Konkursregisteret som hovedansvarlig for meldinger om konkursåpning og registrering av konkursåpning

Som nevnt ovenfor gikk departementet i forbindelse med lovendringene i 2006 inn for at kun enkelte av de oppgavene som tidligere lå til bostyreren eller retten, skulle overføres til Konkursregisteret. Spørsmålet er om tiden nå er moden for, og om det vil være hensiktsmessig, å åpne for at Konkursregisteret utfører oppgaven med å sende melding om og registrere konkursåpning også etter § 79 fjerde og femte ledd i konkursloven.

Det har skjedd en vesentlig utvikling siden Ot.prp. nr. 108 (2004–2005) ble fremmet, ved opprettelsen av en bobehandlingstjeneste i Altinn, som de aller fleste bostyrere benytter. Med tjenesten «Konkursbehandling» ligger det nå til rette for at bobehandlingen i stor grad kan foregå elektronisk. Det ligger også til rette for at informasjonsflyten til og fra Konkursregisteret – som sammen med Altinn ligger under Brønnøysundregistrene – kan automatiseres, med den ressursbesparelsen og effektiviseringsgevinsten dette medfører. Blant annet kan Konkursregisteret sende meldinger om konkursåpning samtidig som informasjon om skyldneren sendes tilbake til tjenesten «Konkursbehandling». Hos Konkursregisteret kan også gjøremålene etter konkursloven § 79 fjerde og femte ledd utføres i én operasjon. Det vil kunne gå en melding fra Konkursregisteret til alle finansforetak og registre som er med på ordningen, hvoretter «treff» automatisk vil medføre at konkursen registreres.

Spørsmålet om det bør være Konkursregisteret som sørger for at melding om konkursåpning registreres i verdipapirregisteret og andre realregistre enn grunnboken, jf. konkursloven § 79 fjerde ledd, er ikke nødvendigvis av stor praktisk betydning, i og med at de fleste skyldnere ikke har registrert eiendeler eller rettigheter i slike registre. De gangene hvor det faktisk er registrert eiendeler eller rettigheter i disse registrene, vil imidlertid bostyreren ha stor nytte av opplysninger fra registrene, ettersom skyldneres registrerte eiendeler og rettigheter går inn i boets beslag. Når det gjelder registrerte verdipapirer, er det dessuten slik at skyldneren frem til boåpningen registreres i verdipapirregisteret, er legitimert til å selge verdipapirer med den følge at godtroende tredjepersoner vinner rett over disse, jf. verdipapirregisterloven § 7-1 første og annet ledd. Det er altså gode

grunner for at det i utgangspunktet bør være Konkursregisteret som sørger for at meldinger om konkursåpning registreres i verdipapirregisteret og andre realregistre enn grunnboken. Både av praktiske hensyn og av hensyn til sammenhengen i regelverket vil det være hensiktsmessig at Konkursregisteret samtidig gis hovedansvaret for å sende meldinger til banker og andre finansforetak etter femte ledd.

Departementet foreslår etter denne en endring av konkursloven § 79 slik at føreren av Konkursregisteret får hovedansvaret for registrering og meldinger som omfattes av gjeldende fjerde og femte ledd. Endringsforslaget kommer til uttrykk i lovforslaget § 79 annet ledd, hvor det som ledd i en omstrukturering av bestemmelsen foreslås at Konkursregisterets ansvar for meldinger, registrering og underretning samles i bestemmelsens annet ledd. Det bør fremheves at det etter forslaget fortsatt skal være mulig for bostyreren eller retten å utføre de aktuelle oppgavene. Endringsforslaget forutsetter dessuten ikke at Konkursregisteret umiddelbart etter eventuell ikrafttredelse overtar og utfører oppgavene som er nevnt i gjeldende fjerde og femte ledd i konkursloven § 79. For at lovendringene skal ha noen praktisk betydning, må mottakerne av meldingene legge teknisk til rette for å motta elektroniske meldinger. Det er ikke noe i veien for at lovhjemmelen kommer på plass først og de tekniske innretningene deretter. De mulige endringene innebærer at bostyreren ikke trenger å gi melding om, og besørge registrering av, konkursåpningen der Konkursregisteret tar seg av dette.

For øvrig kan det i tilknytning til de foreslåtte endringene om ansvarsfordeling være grunn til å regulere spørsmålet om erstatningsansvar i tilfelle mangelfull registrering eller utsending av meldinger påfører boet tap. Departementet er ikke kjent med at dette har kommet på spissen hittil, og antar at et eventuelt ansvar for staten i alminnelighet måtte ha vært betinget av uaktsomhet gjennom arbeidsgiveransvaret. Når prosessene etter hvert i stor grad er automatisert, vil det være begrenset rom for menneskelig svikt og skyldansvar i disse tilfellene. Hvis det likevel skulle skje erstatningsbetingende feil, kan det spørres om ikke tapet bør bæres av boet eller kanaliseres til bostyreren og dennes forsikringsselskap, jf. konkursloven § 87. Konkursregistreringen og utsendingen av meldinger er en oppgave som utføres vesentlig i boets interesse, særlig for å forhindre at skyldneren forføyer over boets eiendeler mv. i strid med konkursloven § 100. Departementet foreslår på denne bakgrunn en forskriftshjemmel i konkursloven § 79 fjerde ledd som åpner for å regulere og eventuelt begrense et mulig ansvar for mangelfull registrering eller utsending av meldinger.

2.2.2 Nærmere om automatisk utsending av meldinger til banker og tilsvarende institusjoner

Når det gjelder det nærmere spørsmålet om det etter konkursloven § 79 skal kunne sendes automatiske, elektroniske meldinger om alle konkursåpninger til samtlige banker og tilsvarende institusjoner, må det for det første tas i betraktning at disse i dag mottar melding om konkurs på papir, og at det brukes mye tid på å besvare meldingene manuelt. Konkursrådet gir uttrykk for at bankene er interessert i å motta meldinger om konkursåpning elektronisk fra Konkursregisteret.

Konkursrådet opplyser i sitt notat 12. juli 2016 at Finans Norge har tatt et direkte initiativ ovenfor Konkursregisteret for å få automatisk melding om konkurs til alle banker i Norge, og etter hvert også til alle finansinstitusjoner og forsikringsselskaper. For mindre banker kan det tenkes at belastningen med å

motta meldinger er mindre, og at de ikke i like stor grad vil se seg tjent med å innføre elektroniske kommunikasjonsordninger. Selv om ikke alle banker skulle ønske å være med på en ordning med elektronisk melding fra Konkursregisteret, er dette etter departementets syn ikke til hinder for at loven åpner for en slik ordning. For bobehandlingen vil det uansett være effektiviserende om de fleste bankene – eller i hvert fall de største – kan ta imot elektroniske meldinger fra Konkursregisteret. Det bør også tas i betraktning at konkursloven § 79 femte ledd i dag forutsetter at bostyreren har oversikt over hvor skyldneren har innskudd før det gis melding om konkurs. Dette er ofte ikke tilfellet, og en ordning med automatisk melding til bankene vil lette bostyreren for de undersøkelsene som konkursloven § 79 i dag forutsetter.

En ordning med automatisk melding til bankene og lignende institusjoner vil innebære en viss spredning av personopplysninger i form av opplysninger om at konkurs er åpnet. Det bør imidlertid fremheves at opplysninger om konkursåpning uansett er offentlige, jf. konkursloven § 78 og konkursregisterforskriften § 10, og at dagens regelverk ikke hindrer at bostyreren gir melding til samtlige banker. En ordning med automatisk konkursvarsling forutsettes dessuten å fungere slik at personopplysninger ikke lagres hos mottakere hvor søket ikke gir «treff». Det vil bare kunne finnes spor av varselet i tekniske logger, som vanlige ansatte i banken ikke har tilgang til. Departementet kan på denne bakgrunn ikke se at personvern hensyn gjør seg gjeldende i særlig grad i spørsmålet om Konkursregisteret skal kunne sende automatisk melding om konkursåpninger til bankene.

Departementet foreslår etter dette endringer i konkursloven § 79 slik at Konkursregisteret kan sende automatisk melding til det som i dag betegnes som «banker og tilsvarende institusjoner». Det foreslås en endret terminologi som følge av begrepsbruken i finansforetaksloven 2015. Etter endringsforslaget skal det sendes melding til «finansforetak hvor skyldneren kan ha innskudd eller lignende». At det vises til foretak hvor skyldneren «kan ha innskudd eller lignende», synliggjør at det fortsatt er meldinger til banker og tilsvarende institusjoner som ligger i kjernen av plikten. Formuleringen er likevel vid nok til å åpne for at det etter hvert kan sendes (automatisk) melding fra Konkursregisteret til for eksempel forsikringsselskapene, dersom de tekniske løsningene gjør dette praktisk mulig og ønskelig, jf. over. Rammene for utsending av slike meldinger vil kunne reguleres i forskrift. Departementet ber likevel særskilt om innspill til om ordlyden bør begrenses til å gjelde bestemte typer foretak i finansforetaksloven § 1-3. For øvrig ligger det en endring i at forslaget viser til finansforetak hvor skyldneren «kan ha innskudd», fremfor den gjeldende formuleringen «har innskudd». Som nevnt er det ønskelig å beholde presiseringen om innskudd av pedagogiske grunner, men den nye formuleringen «kan ha» skal markere at Konkursregisteret ikke skal måtte gjennomføre manuell saksbehandling eller ha forhåndskunnskap om skyldnerens innskudd, se også punkt 2.2.3 under. Det skal altså kunne sendes automatiske meldinger til alle relevante finansforetak; § 79 annet ledd må her ses i sammenheng med tredje ledd i forslaget til lovendringer.

2.2.3 Nærmere om utstedelse av meldinger til samtlige relevante institusjoner eller lignende

Konkursloven § 79 fjerde og femte ledd er utformet slik at retten eller bostyreren har en nærmere bestemt plikt til å sørge for registrering av konkursen. For de

realregistrene som er nevnt i fjerde ledd nr. 1, gjelder plikten imidlertid bare «for så vidt skyldneren eier eiendeler som er registrert der». For verdipapirregistrenes del gjelder plikten bare «dersom det er registrert rettigheter der som bostyreren mener er omfattet av boets beslagsrett». Det samme er som nevnt tilfellet for meldinger til banker og tilsvarende institusjoner etter femte ledd – her gjelder plikten bare overfor de bankene og tilsvarende institusjoner «hvor skyldneren har innskudd». Alle disse bestemmelsene forutsetter at bostyreren (eller retten) har tilegnet seg kunnskap om skyldnerens aktiva gjennom egne undersøkelser hos registeret eller lignende. Som nevnt ovenfor vil Konkursregisteret kunne utføre gjøremålene etter konkursloven § 79 fjerde og femte ledd i én operasjon. Det vil kunne gå en melding fra Konkursregisteret til alle banker og registre som er med på ordningen, hvorefter «treff» automatisk vil medføre at konkursen registreres. Lovteknisk fremstår det da som hensiktsmessig med en regel om at Konkursregisteret skal kunne sende automatisk melding til *alle* aktørene blant institusjonene som omfattes av gjeldende fjerde og femte ledd i konkursloven § 79, for å undersøke hvilke aktiva som finnes på skyldnerens hånd. I lovforslaget fremgår dette ved at de nevnte begrensningene knyttet til bostyrerens kunnskap enten endres, jf. punkt 2.2.2. over, eller ikke foreslås videreført i lovforslaget § 79 annet og tredje ledd.

2.2.4 Nærmere om automatisk melding tilbake til bosiden

For å oppnå full gevinst av en ordning med automatisk melding fra Konkursregisteret til andre realregistre enn grunnboken, verdipapirregistre og finansforetak bør ordningen gå ut på at mottakerne automatisk sender melding tilbake til bosiden om eventuelle rettigheter og eiendeler på skyldnerens hånd. Konkursrådet har i den forbindelse tatt til orde for at bankene på sikt automatisk sender tilbake til bosiden kontoutskrift for en viss periode før konkursåpning. Også dette vil kreve teknisk tilrettelegging hos mottakerne. At det sendes meldinger fra mottakersiden til bosiden om rettigheter og eiendeler på skyldnerens hånd, herunder kontoopplysninger, antas ikke å kreve lovendringer. Det vises til at de alminnelige reglene om boets beslagsrett, sammenholdt med tvistelovens regler om forklarings- og bevisplikt, må antas å innebære at enhver har plikt til å opplyse overfor bostyreren om vedkommende besitter informasjon om rettigheter eller eiendeler på skyldnerens hånd, med mindre det unntaksvis foreligger bevisforbud eller vitnefritak. En ordning med automatiserte meldinger vil formodentlig også være i mottakernes interesse når de tekniske løsningene først er utviklet.

2.2.5 Melding om konkursåpning til andre aktører

Det kan være tilfeller hvor bostyreren ser behov for å sende melding om konkursåpning til enkelte andre aktører som konkursloven § 79 ikke gir plikt til å underrette i dag. Som nevnt i punkt 2.1 tar Konkursrådet og Konkursregisteret blant annet opp spørsmålet om meldinger om konkursåpning som sendes til Motorvognregisteret, Småbåtregisteret og forsikringsselskapene, bør kunne gå fra Konkursregisteret. Det kan være hensiktsmessig at Konkursregisteret på sikt sender melding også til arbeidstakerregisteret, slik at bostyreren raskt og automatisk kan få meldinger om hvem som er og har vært ansatt i bedriften. Når det gjelder melding til disse aktørene, er det i dag ingen lovbestemt kompetanse som eksklusivt er lagt til bostyreren eller retten. Utlevering av opplysninger om konkursåpning fra Konkursregisteret krever imidlertid et behandlingsgrunnlag

etter personopplysningsloven, jf. personvernforordningen artikkel 6. Det aktuelle behandlingsgrunnlaget er artikkel 6 nr. 1 bokstav e om behandling av personopplysninger som er nødvendig for å utføre en oppgave i allmennhetens interesse eller utøve offentlig myndighet. For å benytte dette behandlingsgrunnlaget må det kunne vises til lov- eller forskriftsbestemmelser i nasjonal rett som gjør behandlingen nødvendig eller uttrykkelig åpner for den, jf. personvernforordningen artikkel 6 nr. 3. På denne bakgrunn antar departementet at det er nødvendig med nærmere lov- eller forskriftsregulering for at Konkursregisteret elektronisk og automatisk skal kunne viderefremme opplysninger om konkursåpninger til Motorvognregisteret, Småbåtregisteret, forsikringsselskapene, arbeidstakerregisteret og eventuelle andre.

Departementet foreslår at det gis hjemmel for at departementet i forskrift kan bestemme at det kan sendes melding om konkursåpning til andre registre og aktører enn de som er nevnt i den nåværende konkursloven § 79 annet til femte ledd. En slik regulering vil kunne fastsettes med grunnlag i lovforslaget § 79 annet ledd annet punktum.

2.2.6 Meldinger til skattekontoret

Det følger av konkursloven § 79 tredje ledd at føreren av Konkursregisteret skal sende melding om konkursåpningen i samsvar med merverdiavgiftsloven § 14-2 første ledd annet punktum. Opprinnelig var det fastsatt i merverdiavgiftsloven § 14-2 første ledd annet punktum at bostyrer skal gi melding til skattekontoret om åpning og avslutning av behandlingen av et registrert avgiftssubjekts konkursbo. Bestemmelsen ble imidlertid endret med virkning fra 1. januar 2017, jf. lov 27. mai 2016 nr. 14 om skatteforvaltning. Ved endringen ble § 14-2 redusert til ett ledd, idet første ledd annet punktum og annet ledd annet punktum ble flyttet til skatteforvaltningsloven § 8-13, henholdsvis tredje og fjerde ledd. Bestemmelsene fikk samtidig en noe annen ordlyd, men ifølge Prop. 38 L (2015–2016) side 252 er skatteforvaltningsloven § 8-13 tredje og fjerde ledd ment som en videreføring av gjeldende rett. (Spesialmerknaden knytter seg til § 8-12 i den opprinnelige kunngjorte versjonen. Ved ikrafttredelsen ble bestemmelsen imidlertid til § 8-13.)

På bakgrunn av denne endringen foreslås det at konkursloven § 79 annet ledd tredje punktum i lovforslaget viser til skatteforvaltningsloven § 8-13 tredje ledd i stedet for merverdiavgiftsloven § 14-2 første ledd annet punktum. Tilsvarende endring foreslås i konkursloven § 138 første ledd.

2.2.7 Melding om konkursåpning til Posten Norge AS

Når det gjelder bestemmelsen om melding om konkursåpning til Posten Norge AS, jf. konkursloven § 79 femte ledd, viser departementet til at det i notatet fra Konkursrådet 12. juli 2016 fremgår at Posten ikke har bruk for slike varsler, og at Posten ikke gjør annet enn å kaste dem. Departementet antar at tiden nå har løpt fra regelen om at Posten skal varsles, slik at det kan være grunn til å fjerne Posten Norge AS fra oppregningen av adressater for melding etter konkursloven § 79. Det vises til begrunnelsen i notatet fra Konkursrådet, jf. punkt 2.1 ovenfor.

2.2.8 Nærmere om utformingen av §§ 79 og 138

I forbindelse med de materielle endringene som er foreslått over, kan det være hensiktsmessig å ta noen lovtekniske grep for å gjøre § 79 lettere tilgjengelig. Departementet foreslår at lovteksten forenkles, og at detaljene om hvilke registre som er omfattet av meldeplikten, fremgangsmåten for registrering og meldinger og hvem som har ansvaret for å utføre oppgavene, i stedet reguleres i forskrift. For å forenkle lovteksten er det tatt utgangspunkt i at det er Konkursregisteret som sørger for slik registrering og å sende slike meldinger som etter nåværende lov omfattes av annet til femte ledd. I forskriften kan det fastsettes regler som gjør unntak fra dette. Videre slås det fast i annet ledd fjerde punktum i lovforslaget at oppgavene i stedet kan utføres av bostyreren eller retten.

Siden forskriftsreguleringen gjelder tekniske detaljer om oppgaver i forbindelse med registrering og meldinger, foreslås det at forskriftskompetansen legges til departementet i stedet for Kongen.

Endringene i § 79 som er foreslått foran, bør gjenspeiles også i § 138 om sletting av meldinger mv. i forbindelse med konkursens avslutning. Nåværende § 138 gir en nokså detaljert oppregning av Konkursregisterets oppgaver når det gjelder å sørge for sletting av meldinger om konkursen og meldinger om konkursens avslutning til forskjellige registre. Departementet foreslår en tilpasning til lovforslaget § 79 og en forenkling av bestemmelsen slik at de nærmere reglene om oppgavene reguleres i forskrift. Tilsvarende det som er foreslått i forbindelse med konkursåpningen i § 79, foreslås det at det i utgangspunktet er føreren av Konkursregisteret som skal sørge for sletting av meldinger og registreringer etter § 79 annet ledd. Det foreslås samtidig en hjemmel i annet ledd annet punktum til å gi en nærmere regulering av oppgavefordelingen i forskrift, og det åpnes også i selve lovteksten for at oppgavene i stedet kan utføres av bostyreren eller retten, jf. første ledd sjette punktum.

I § 138 annet ledd første punktum foreslås det at § 79 tredje ledd gis tilsvarende anvendelse. Forslaget innebærer at Konkursregisteret kan sende automatisk melding til banker mv. også om konkursens avslutning, jf. i den forbindelse punkt 2.2.2.

2.3 Økonomiske og administrative konsekvenser

Forslagene til endringer i konkursloven §§ 79 og 138 har i seg selv ingen økonomiske eller administrative konsekvenser. Forslagene vil først få slike konsekvenser dersom aktørene benytter seg av mulighetene forslagene åpner for. Dette vil kreve teknisk tilrettelegging og systemendringer både hos Konkursregisteret og hos mottakerne av de meldingene som skal sendes fra Konkursregisteret. Når det gjelder tilrettelegging og systemendringer hos Konkursregisteret, legges det til grunn at kostnadene vil kunne dekkes innenfor Brønnøysundregistrenes gjeldende budsjettammer.

For aktører som i dag mottar meldinger om konkursåpning per brev mv., kan det ligge et ikke ubetydelig innsparingspotensial i forslaget. Det samme gjelder for bobehandlingen, som i større grad vil avlastes for rent administrative oppgaver og undersøkelser knyttet til hvor skyldneren har aktiva. Dette vil igjen kunne medføre en noe høyere dividende til kreditorene. Det kan imidlertid ikke regnes med at

økningen i dividende vil innebære at offentlige konkursrekvirenter og kreditorer får noen innsparinger eller merinntekter av betydning.

3 Panteloven § 6-4

3.1 Bakgrunn

Utvalget for etterkontroll av konkurslovgivningen (Falkangerutvalget), som ble nedsatt av Justisdepartementet i 1990, foreslo i NOU 1993: 16 Etterkontroll av konkurslovgivningen m v. en subsidiær legalpanterett for konkursboet på fem prosent av alle pantsatte verdier tilhørende skyldneren. Utredningen ble sendt på høring i juni 1993 og fulgt opp i Ot.prp. nr. 26 (1998–1999). I proposisjonen foreslo departementet en regel om fem prosent legalpant for konkursboer. Legalpantet skulle etter departementets forslag ikke være subsidiært, det skulle med andre ord tilfalle boet også i tilfeller der det fantes andre midler i boet til bobehandling. Lovforslaget ble ikke vedtatt av Stortinget. I høringsnotat 6. september 2001 foreslo Justisdepartementet en legalpanteregel som var subsidiær, ellers tilsvarte forslaget i hovedtrekk forslaget i Ot.prp. nr. 26 (1998–1999). Dette forslaget ble fulgt opp i Ot.prp. nr. 23 (2003–2004). Bestemmelsen ble inntatt i panteloven som § 6-4 ved endringslov 23. april 2004 nr. 18.

Etter panteloven § 6-4 første ledd har konkursboet lovbestemt pant i ethvert formuesgode beheftet med pant som tilhører skyldneren på konkursåpningstidspunktet, og som kan være gjenstand for utlegg eller konkursbeslag. Konkursboet har etter første ledd annet punktum lovbestemt pant også i formuesgoder som en tredjeperson har stilt som pantesikkerhet for konkursskyldnerens gjeld, når sikkerheten består på konkursåpningstidspunktet.

Panteretten utgjør fem prosent av formuesgodets beregnede verdi eller av det et salg av formuesgodet innbringer, men maksimalt 700 ganger rettsgebyret i hvert realregistrerte panteobjekt. Panteretten går foran annet lovbestemt pant og alle andre heftelser i formuesgodet.

Legalpantet kan bare benyttes til å dekke nødvendige boomkostninger. Legalpantet skal benyttes før boet belaster konkursrekvirentens forskuddsbetaling etter konkursloven § 67 eller statens ansvar for omkostningene ved bobehandlingen etter § 73.

3.2 Legalpant i en tredjepersons eiendeler

3.2.1 Gjeldende rett

Etter panteloven § 6-4 første ledd annet punktum har boet som nevnt legalpant i formuesgoder «som en tredjeperson har stilt som pantesikkerhet for konkursskyldnerens gjeld, når sikkerheten består på konkursåpningstidspunktet». Forslaget om legalpant i tredjepersons eiendeler var ikke foreslått av Falkangerutvalget i NOU 1993: 16, men ble spilt inn i høringen av Justisdepartementets høringsnotat fra 2001. I Ot.prp. nr. 23 (2003–2004) s. 21–22 heter det:

«Oslo skifterett og byskriverembete har påpekt at ordningen [med legalpanterett] kan la seg omgå ved at et holdingselskap uten drift og risiko pantsetter sine eiendeler som sikkerhet for

et driftsselskaps gjeld. Etter forslaget i høringsnotatet skulle legalpantet bare omfatte konkursskyldnerens egne pantebeheftede formuesgoder. Spørsmålet blir således om legalpantet også bør omfatte «tredjemannspant», også kalt realkausjon, stilt av en tredjeperson som sikkerhet for konkursskyldnerens gjeld. Dersom regelen utvides på denne måten, vil en unngå det omgåelsesproblemet som er beskrevet av Oslo skifterett. Departementet kan ikke se at det er vektige argumenter som taler mot en slik utvidelse. Situasjonen for en som stiller sine eiendeler som pantesikkerhet for fremmed gjeld, vil alltid være avhengig av forhold hos hovedskyldneren. Det kan ikke ses å være rimelig at den som har pantesikret et krav mot konkursskyldneren, skal stilles i en gunstigere posisjon i forhold til boet fordi det er en tredjeperson som har stilt sikkerhet og ikke skyldneren selv. Departementet foreslår derfor at eiendeler som er stilt som sikkerhet for konkursskyldnerens gjeld av en tredjeperson, også skal være omfattet av legalpantet.»

Spørsmål om omfanget av legalpanteretten i en tredjepersons eiendeler har vært oppe for Høyesterett i flere saker.

I Rt. 2012 s. 782 kom Høyesteretts ankeutvalg til at det ikke er et vilkår at det foreligger gjeld knyttet til legalpantet ved konkursåpningen for at pantet kan realiseres. Boet kan kreve legalpant realisert i tomme og uopplånte panteretter. Det ble også lagt til grunn at legalpanteretten dekker «en kjede av bakenforliggende ansvarsforhold – for eksempel der det er stilt sikkerhet overfor en bank som deretter garanterer for tredjemanns gjeld». Ankeutvalget viser til formålet med legalpanteretten og omgåelseshensyn. I Rt. 2014 s. 242 kom Høyesteretts ankeutvalg til at boet har legalpanterett også i et tilfelle der pantet har vært stilt mens skyldneren selv eide formuesgodet, og formuesgodet med pantheftelsen senere er overdratt til en tredjeperson. I Rt. 2014 s. 14. ble det lagt til grunn at legalpanteretten ga tvangsgrunnlag uten tinglysning.

Lovavdelingen har i en tolkningsuttalelse 24. august 2005 (snr. 2005/3361) antatt at § 6-4 første ledd annet punktum må tolkes innskrenkende i tilfeller der beløpet det er stilt realkausjon for, utgjør mindre enn fem prosent av formuesgodets verdi. Lovavdelingen antar at «[i] slike tilfeller kan omfanget av boets legalpanterett ikke overskride beløpet det er stilt realkausjon for».

3.2.2 Innspill fra Konkursrådet og Finans Norge

Konkursrådet gir i uttalelse nr. 57 uttrykk for at regelen om legalpant i tredjepersoners eiendeler går for langt, særlig etter Høyesteretts avgjørelser. Konkursrådet mener det neppe kan ha vært meningen at regelen skulle få så vidtgående konsekvenser, og reiser spørsmål om regelen bør oppheves, i hvert fall for privatpersoner, eller om den bør begrenses til å gjelde bare i konsernforhold.

I brev 30. april 2014 til Justis- og beredskapsdepartementet har også Finans Norge tatt opp problemstillinger knyttet til legalpanteretten i panteloven § 6-4 første ledd annet punktum. I brevet tas det til orde for at bestemmelsen bør oppheves. Alternativt mener Finans Norge at bestemmelsen kun bør komme til anvendelse i konsernforhold, likevel slik at legalpanteretten begrenses.

3.2.3 Mulige endringer

Bør § 6-4 første ledd annet punktum oppheves?

Begrunnelsen for bestemmelsen i panteloven § 6-4 første ledd annet punktum er som nevnt omgåelseshensyn. Bestemmelsen rekker imidlertid langt videre enn å ramme omgørelser, og den vil kunne få betydning også i tilfeller der panteretten i

tredjepersonens eiendeler er etablert ut fra helt andre hensyn enn et ønske om å omgå legalpanteretten. Det reiser seg derfor et spørsmål om hvor godt bestemmelsen treffer ut fra de formålene den er ment å ivareta.

Regelen om legalpanterett for boomkostningene i en tredjepersons eiendeler kan ramme på en måte som kan fremstå som mer urimelig enn regelen om legalpanterett i konkursskyldnerens egne eiendeler. I Ot.prp. nr. 23 (2003–2004) vises det til hensynet til pantaverne, og det anføres at det ikke vil være rimelig at den som har pantesikret et krav mot konkursskyldneren, skal stilles i en mer gunstig posisjon i forhold til boet fordi det er en tredjeperson som har stilt sikkerhet, og ikke skyldneren selv. Forskjellen er imidlertid at mens en legalpanterett i konkursskyldnerens eiendeler går ut over pantaverne med dårligst prioritet, vil en legalpanterett i en tredjepersons eiendeler like gjerne kunne ramme tredjepersonen selv. At sikkerhetsstillelse for en annens gjeld også innebærer en risiko for å måtte dekke boomkostninger i vedkommendes konkursbo, er det nok mange som ikke kjenner til og kanskje heller ikke kan forventes å kjenne til. Regelen i § 6-4 første ledd annet punktum reiser etter dette en del andre problemstillinger enn regelen om legalpanterett i hovedskyldnerens egne eiendeler. Bestemmelsen reiser også en del særlige tolkningsspørsmål.

Faren for omgåelser må vurderes opp mot de negative følgene av regelen i de tilfellene der omgåelseshensyn ikke gjør seg gjeldende. Departementet ber om høringsinstansenes syn på om en slik vurdering tilsier at regelen i § 6-4 første ledd annet ledd bør oppheves, eller om den bør videreføres, eventuelt med noen endringer, jf. nedenfor.

Bør legalpanteretten i tredjepersoners eiendeler begrenses til bare å gjelde i konsernforhold?

Konkursrådet og Finans Norge peker begge på at dersom § 6-4 første ledd annet punktum videreføres, bør man vurdere om bestemmelsen bør begrenses til bare å gjelde i konsernforhold. Slik departementet forstår dette forslaget, vil en slik regel innebære at det er et vilkår for legalpanteretten at både konkursskyldneren og realkausjonisten er selskaper i samme konsern (jf. for aksjeselskaper konserndefinisjonen i aksjeloven § 1-3). En fordel med en slik regulering vil være at privatpersoner ikke rammes. Som det er pekt på i brevet fra Finans Norge, kan regelen i nåværende § 6-4 første ledd annet punktum fremstå som særlig urimelig når realkausjonisten er en privatperson. Det kan for eksempel dreie seg om en person som har stilt opp som kausjonist for et familiemedlem, og som ikke kan forventes å forstå at sikkerhetsstillelsen også innebærer en legalpanterett for hovedskyldnerens eventuelle konkursbo.

Departementet antar at omgåelsesmulighetene særlig kan være til stede der hovedskyldneren og realkausjonisten har en tilknytning til hverandre i form av samme bakenforliggende eierinteresse. En slik tilknytning vil det være mellom selskaper som inngår i samme konsern. På den annen side vil det ikke nødvendigvis være noe å utsette på at et selskap stiller sikkerhet til fordel for et annet selskap i konsernet. Snarere tvert imot må det antas at et slikt arrangement i de fleste tilfeller vil være forretningsmessig begrunnet og ikke har noe å gjøre med omgåelser av reglene om legalpant for boomkostningene. I den sammenhengen kan det være grunn til å peke på at aksjeloven § 8-7 tredje ledd nr. 2 legger til rette

for slik sikkerhetsstillelse nettopp fordi et konsern må betraktes som en økonomisk enhet hvor lån og sikkerhetsstillelse mellom selskapene i konsernet må presumeres å være forretningsmessig begrunnet, jf. blant annet Ot.prp. nr. 21 (2002–2003) s. 9.

Videre vil det selvsagt kunne forekomme tilfeller av omgåelser også utenfor konsernforhold. En begrensning av regelen om legalpanterett i tredjepersoners eiendeler slik at den kun omfatter konsernforhold, vil derfor langt fra treffe «rent» i den forstand at den fanger opp størstedelen av omgåelsestilfellene uten samtidig å ramme sikkerhetsstillelser som ikke inneholder noe element av omgåelse. En så treffende regulering er det imidlertid neppe mulig å få til. Hvis man viderefører en regel om legalpanterett også i eiendeler som ikke eies av konkursskyldneren selv, kan det derfor være et alternativ at bestemmelsen begrenses til konsernforhold. Hovedbegrunnelsen vil i så fall primært være å unngå å ramme privatpersoner.

Et forslag til et mer begrenset virkeområde for regelen om legalpanterett i andres formuesgoder slik at den bare gjelder i konsernforhold, er inntatt i § 6-4 nytt annet ledd første punktum i lovforslaget i punkt 5.2. Departementet ber om høringsinstansenes syn på om en slik utforming av regelen kan gi en hensiktsmessig avgrensning av legalpanteretten i formuesgoder som tilhører tredjepersoner.

Beløpsmessige begrensninger

Uavhengig av om man begrenser virkeområdet for regelen om legalpanterett i tredjepersoners formuesgoder til bare å gjelde i konsernforhold, kan det være grunn til å vurdere en unntaksregel slik at panteretten ikke omfatter tomme eller nedbetalte realkausjoner, jf. kjennelsen i Rt. 2012 s. 782, som er omtalt i punkt 3.2.1. At legalpanteretten også omfatter tomme eller nedbetalte realkausjoner, kan fremstå som en svært vidtgående konsekvens av bestemmelsen i nåværende § 6-4 første ledd annet punktum. Når kausjonisten ikke har noe ansvar overfor panthaveren, kan det virke lite rimelig at vedkommende likevel skal hefte overfor hovedskyldnerens konkursbo. Et forslag til en slik begrensning av legalpanteretten er inntatt i § 6-4 nytt annet ledd tredje punktum i lovforslaget i punkt 5.2.

Det nevnte lovforslaget innebærer også en begrensning av legalpanteretten i samsvar med Lovavdelingens tolkningsuttalelse 24. august 2005, jf. omtalen av uttalelsen i punkt 3.2.1. Uten en slik begrensning vil legalpanteretten beløpsmessig kunne bli langt mer omfattende enn det pantesikrede kravet. Det vises til at legalpanteretten i utgangspunktet utgjør fem prosent av formuesgodets verdi. Denne verdien trenger ikke å ha noen sammenheng med hvor mye som er stilt i sikkerhet for konkursskyldnerens gjeld. I et tilfelle der formuesgodet har en svært høy verdi, mens sikkerhetsstillelsen utgjør et mer beskjedent beløp, kan en legalpanterett på fem prosent av formuesgodets verdi fremstå som lite rimelig.

3.3 Renter av ubrukte legalpantmidler

Dersom en panthaver har forskuttert et beløp til dekning av legalpantet, og boet får andre midler til å dekke nødvendige boomkostninger, skal det etter panteloven § 6-4 syvende ledd annet punktum skje en tilbakebetaling til panthaveren. Konkursrådet har i uttalelse nr. 57 tatt opp spørsmålet om panthaveren har krav på renter av beløpet, og uttaler at rentespørsmålet bør reguleres i loven for å unngå tvil. Konkursrådet konkluderer med at det ikke er noen hjemmel for at panthaveren

skal kunne kreve renter av forskutterte legalpantmidler. Spørsmålet om rentekompensasjon er ikke omtalt i forarbeidene.

Konkursrådet viser til at det tradisjonelle synet i norsk rett er at det kreves hjemmel for å kunne kreve renter før påkrav. Det har imidlertid vært en utvikling i rettspraksis når det gjelder synet på hvilket grunnlag som kreves for å tilkjenne renter, og Høyesterett har åpnet for at avsavnsrenter kan kreves etter en vurdering av rimelighet i det enkelte tilfellet. I Rt. 2002 s. 71 uttalte Høyesterett at det nok i dag at «er en allmen oppfatning - også utenfor kommersielle forhold - at rådighet over penger og annen likviditet har en pris, og at det derfor i økende grad både kreves renter av pengefordringer, og erkjennes at renter må betales». Videre uttalte førstvoterende at det ikke var grunnlag for å opprettholde den tradisjonelle læren om at renter krever særskilt hjemmel. I denne saken åpnet Høyesterett for tilkjenning av renter på erstatningsrettslig grunnlag.

I Rt. 2010 s. 816 tilkjente Høyesterett avsavnsrente etter en vurdering av rimelighet i det konkrete tilfellet. Saken dreide seg om tilbakebetaling av konsesjonsavgift og tilleggsbetaling for konsesjonskraft når endelig vedtak om vassdragsreguleringskonsesjon påla kraftselskapet mindre forpliktelser enn det som midlertidig var lagt til grunn. Høyesterett kom til at det også skulle tilkjennes avsavnsrenter av beløpet, og viste til at kommunen da ble stilt som om oppgjøret hadde skjedd årlig. I dommen uttales det at i en slik situasjon «kan ikkje kravet til heimel vere sterkt». I Rt. 2013 s. 484 ble avsavnsrente etter en konkret rimelighetsvurdering avvist, men drøftelsen tyder på at Høyesterett åpner for at det i konkrete tilfeller kan tilkjennes renter ut fra rimelighetsbetraktninger. Tilsvarende ble det i Rt. 2014 s. 501 uttalt at området for avsavnsrenter er utvidet i senere år, og det ble forutsatt at avsavnsrenter mer generelt kan tilkjennes på grunnlag av en samlet vurdering av blant annet de hensynene som gjør seg gjeldende.

Utviklingen i rettspraksis åpner for en bredere vurdering av grunnlaget for å kreve kompensasjon for renter av et beløp man har vært avskåret fra å disponere. Om det kan kreves renter av et forskuttert beløp til dekning av legalpantet etter panteloven § 6-4, kan etter dette ikke løses på bakgrunn av et hjemmelskrav.

Det er grunner som taler for at beløpet bør være rentepliktig. Beløpet stilles til boets disposisjon for å dekke nødvendige boomkostninger, og når denne forutsetningen faller bort, har innløseren av panteretten krav på tilbakebetaling av beløpet. Som Høyesterett viser til, har penger en pris, og det kan være rimelig at innløseren får kompensert rentetapet som påløper ved at beløpet stilles til boets disposisjon. På den annen side kan muligheten for rentekompensasjon gi en viss økonomisk usikkerhet for boet ved benyttelse av legalpanteretten. Dersom det skal gis en rentekompensasjon, er det mye som taler for at denne i så fall bør utgjøre en standardkompensasjon, for eksempel basisrenten for flytende renter. En eventuell renteplikt for boet bør reguleres i loven for å unngå tvil om det skal svares renter av beløpet. Dersom det er avtalt en høyere rentekompensasjon, bør slik avtale gå foran standardkompensasjonen.

Departementet ber om høringsinstansenes syn på om det bør lovfestes en plikt for boet til å svare rente av forskuttert beløp til dekning av legalpant som senere tilbakebetales til innløseren.

I punkt 5.2 er det inntatt et forslag til en regel om renteplikt for boet i § 6-4 åttende ledd tredje punktum. Lovforslaget innebærer at den konkrete rentesatsen fastsettes i forskrift. Som nevnt kan det være aktuelt at renten settes lik basisrenten for flytende renter.

3.4 Innløsning av realpantet

I Konkursrådets uttalelse nr. 57 reises det også spørsmål om reglene om innløsning av legalpant bør endres. Legalpanteretten utgjør som utgangspunkt fem prosent av formuesgodets beregnede verdi eller av det et salg av formuesgodet innbringer. I Ot.prp. nr. 23 (2003–2004) s. 63 fremgår det av spesialmerknaden til bestemmelsen at de fem prosentene skal beregnes av bruttoverdien av formuesgodet, og at det er markedsverdien som skal legges til grunn.

Etter panteloven § 6-4 tredje ledd kan boet eller den som vil innløse boets panterett, kreve formuesgodets verdi fastsatt av tingretten. Til grunn for verdsettelsen kan tingretten innhente takst som dekkes av boet. I særlige tilfeller kan tingretten bestemme at verdsettelsen skal skje ved skiftetakst etter skifteloven § 125. Konkursrådet mener denne verdsettelsesmåten er dyr og tidkrevende og blir lite brukt.

Konkursrådet uttaler:

«Lovens løsning er svært lite velegnet for å inndrive små beløp i legalpant, for eksempel i pantsatt løssøre, motorvogner, mv. I og med at panthaver ikke har en plikt til å innløse legalpantet må boet, om det ikke får til en avtale, enten vente på salg av eiendelen eller begjære tvangssalg. Det siste er lite hensiktsmessig da boer som har lite midler raskt vil bruke opp det man kan få ut av legalpantet bare ved å diskutere med panthaverne.

Konkursrådet mener derfor at det bør utredes enklere måter å få tilført boene midler fra legalpantet. En mulig løsning kunne være å pålegge panthavere, som er finansinstitusjoner, å betale et akontobeløp av legalpantet basert på en uavhengig verdsettelse av panteobjektet. For biler, kan man tenke seg en NAF takst. Det at finansinstitusjonen selv setter en foreløpig verdi kan også være en løsning. Boet vil da raskt få utbetalt midler til bobehandling uten at det blir en omfattende diskusjon eller en taksering. Dersom salgssummen er høyere enn den verdi som ble satt, vil boet få en tilleggsbetaling (om boet fortsatt har behov for midler). Dersom man overlater den foreløpige verdsettelsen til finansinstitusjonen må den ha ansvaret for sin egen forskuttering, slik at boet kan bruke det beløp som betales akonto til boomkostninger uten å måtte risikere tilbakebetaling der midlene er forbrukt.»

Departementet har ikke utformet noe lovforslag basert en slik løsning som Konkursrådet skisserer, men tar gjerne imot synspunkter fra høringsinstansene.

3.5 Økonomiske og administrative konsekvenser

Forslagene om endringer av regelen i panteloven § 6-4 første ledd annet punktum om boets legalpant for boomkostningene i formuesgoder som tilhører tredjepersoner, jf. punkt 3.2, vil medføre at konkursboene og tvangsavviklingsboene kan få noe mindre midler til bobehandlingen. En slik konsekvens vil i det enkelte boet bero på om det er stilt realkausjon for vedkommende konkursskyldner, og om legalpanteretten i dette panteobjektet er nødvendig for å dekke boomkostningene. Hvilke midler som står til rådighet for bobehandlingen, kan ha betydning for muligheten til å tilføre boene og

fordringshaverne ytterligere midler og for muligheten til å avdekke økonomisk kriminalitet.

De foreslåtte endringene vil på den annen side innebære mindre risiko for realkausjonisten og for pantaverne. Dette vil kunne være positivt for bankenes priser på utlån. Videre vil forslagene gjøre det noe mindre risikabelt å stille som realkausjonist, noe som kan gjøre det lettere å få finansiert for eksempel ny næringsvirksomhet.

Forslaget i punkt 3.3 om panthaverens rett til å kreve renter av forskutterte legalpantmidler vil innebære en omkostning for boet og dermed noe mindre midler til bobehandlingen. En rett til å kreve renter kan på den annen side gjøre at pantaverne får en større interesse i å innløse pantet. Det vil være positivt for boet ved at det på en enklere måte får tilgang til midler til å dekke boomkostningene. En rett for panthaveren til å kreve renter vil for øvrig uansett kunne følge av en avtale mellom boet og panthaveren. I så fall er den foreslåtte lovbestemmelsen av mindre betydning.

Det følger av konkursloven § 73 tredje ledd at staten hefter for omkostninger ved bobehandlingen som den som har begjært konkurs, ikke hefter for eller ikke kan betale. En endring som fører til at legalpant etter panteloven § 6-4 gir mindre til dekning av boomkostningene, kan derfor føre til at staten må dekke en større andel. Det antas likevel at forslaget vil få betydning på denne måten i et begrenset antall tilfeller, og at det ikke vil medføre omkostninger av betydning for det offentlige.

4 Merknader til de enkelte bestemmelsene

Til panteloven § 6-4

Det foreslås at reglene om legalpant i formuesgoder som en tredjeperson har stilt som pantesikkerhet for konkursskyldnerens gjeld, behandles i et *nytt annet ledd*. I og med at det foreslås en mer omfattende regulering, kan det være hensiktsmessig å samle reglene om legalpant i tredjepersoners formuesgoder i et eget ledd. Nåværende første ledd annet punktum erstattes etter dette av nytt annet ledd.

Annet ledd *første punktum* innebærer at det bare er i tilfeller der konkursskyldneren og realkausjonisten er selskaper i samme konsern, at boet har legalpanterett i eiendeler som tilhører realkausjonisten, se punkt 3.2.3. Konsernforholdet må foreligge på tidspunktet for sikkerhetsstillelsen. Derimot er det ikke et vilkår at selskapene inngår i samme konsern på tidspunktet for konkursåpningen eller under konkursbehandlingen. Man har å gjøre med et konsern når selskapene har en slik tilknytning til hverandre som beskrevet i aksjeloven § 1-3, jf. *fjerde punktum*. Henvisningen til aksjeloven § 1-3 skal ikke forstås slik at morselskapet må være et aksjeselskap for at man skal ha å gjøre med et konsern. Så lenge det foreligger en slik bestemmende innflytelse som regulert i § 1-3 annet ledd, er det uten betydning hvilken selskapsform selskapene har. Det har heller ingen betydning om det dreier seg om to datterselskaper, et morselskap og et datterselskap eller andre «slektskapsforhold» i konsernet.

Annet punktum slår fast at første ledd gjelder tilsvarende. Dette svarer til gjeldende lov og innebærer blant annet at legalpanteretten i utgangspunktet utgjør fem prosent av formuesgodets verdi.

Tredje punktum modererer det nevnte utgangspunktet om omfanget av legalpanteretten. Bestemmelsen innebærer for det første at boet ikke kan gjøre gjeldende en legalpanterett for boomkostningene i tomme eller nedbetalte realkausjoner. Dette er en endring sammenliknet med gjeldende lov slik den er tolket i kjennelsen inntatt i Rt. 2012 s. 782. Videre gir bestemmelsen i samsvar med Lovavdelingens tolkningsuttalelse 24. august 2005 (snr. 2005/3361) uttrykk for at legalpanteretten aldri kan utgjøre mer enn et beløp tilsvarende sikkerhetsstillelsen. Hvis panteretten i realkausjonistens formuesgode utgjør mindre enn fem prosent av eiendelens verdi, vil legalpanteretten gå ut på det samme beløpet.

I nytt åttende ledd nytt tredje punktum er det foreslått en regel om innløserens rett til å kreve renter ved tilbakebetaling av forskutterte legalpantmidler, jf. punkt 3.3 i høringsnotatet.

Til konkursloven § 79

Som følge av de innholdsmessige endringene som foreslås i punkt 2, foreslås det en omstrukturering av bestemmelsen, se punkt 2.2.8.

Annet ledd tar utgangspunkt i at det er Konkursregisteret som skal sørge for at melding om at konkurs er åpnet i skyldnerens bo, tinglyses eller registreres i grunnboken og andre registre, og at det er Konkursregisteret som skal sende melding om konkursåpningen til banker og tilsvarende institusjoner (nå «finansforetak hvor skyldneren kan ha innskudd eller lignende»). Bestemmelsen åpner samtidig for at oppgavene i stedet utføres av bostyreren eller retten. Bestemmelsen avløser sammen med *tredje ledd* nåværende annet til femte ledd. Forslagene i annet og tredje ledd er nærmere behandlet i punkt 2.2.1 til punkt 2.2.7.

I fjerde ledd foreslås en utvidelse og presiseringer av forskriftshjemmelen i nåværende sjette ledd slik at den er tilpasset endringene som følger av annet og tredje ledd i lovforslaget. Det foreslås også å gi hjemmel for å forskriftsregulere et eventuelt ansvar for mangelfull registrering eller utsendelse av meldinger. Dette åpner for å bestemme at boet eller bostyreren (gjennom den lovpålagte forsikringen, jf. konkursloven § 87) må dekke tap som måtte oppstå på grunn av feil i registrerings- og meldingsprosessen. Bakgrunnen for dette er beskrevet i punkt 2.2.1.

Til konkursloven § 138

Det foreslås endringer i bestemmelsen for å tilpasse den til lovforslaget § 79. Endringsforslagene er omtalt i punkt 2.2.8. Når det gjelder endringen av den nåværende henvisningen til merverdiavgiftsloven § 14-2 første ledd annet punktum i lovforslagets første ledd fjerde punktum, vises til punkt 2.2.6.

Til skatteforvaltningsloven § 8-13

Bestemmelsen går nå ut på at bostyreren skal levere melding om konkursåpning og om avslutning av bobehandlingen. Det bør fremgå av bestemmelsen at dette også kan gjøres av føreren av Konkursregisteret, jf. lovforslaget §§ 79 og 138. Videre foreslås en språklig endring av bestemmelsen. For øvrig vises til punkt 2.2.6.

5 Lovforslag

I

I lov 8. februar 1980 nr. 2 om pant skal § 6-4 lyde:

§ 6-4 Lovbestemt pant for boomkostninger

(1) Konkursboet har lovbestemt pant i ethvert formuesgode beheftet med pant som tilhører skyldneren på konkursåpningstidspunktet og som kan være gjenstand for utlegg eller *konkursbeslag*. *Panteretten* utgjør fem prosent av formuesgodets beregnede verdi eller av det et salg av formuesgodet innbringer, men maksimalt 700 ganger rettsgebyret i hvert realregistrerte panteobjekt. *Panteretten* går foran annet lovbestemt pant og alle andre heftelser i formuesgodet. *Panteretten* kan bare benyttes til å dekke nødvendige boomkostninger.

(2) *Konkursboet har også lovbestemt pant i formuesgoder som et selskap i samme konsern som konkursskyldneren har stilt som pantesikkerhet for konkursskyldnerens gjeld, når sikkerheten består på konkursåpningstidspunktet. Første ledd gjelder tilsvarende. Annet punktum gjelder likevel slik at den lovbestemte panteretten ikke utgjør mer enn det pantesikkerheten og gjelden utgjør på konkursåpningstidspunktet. Aksjeloven § 1-3 gjelder tilsvarende for hva som menes med konsern.*

(3) Enhver panthaver eller annen interessert kan innløse boets panterett. Dersom flere ønsker å innløse, har den best prioriterte panthaveren fortrinnsrett til innløsning.

(4) Boet eller den som vil innløse boets panterett, kan kreve formuesgodets verdi fastsatt av tingretten. Ved beregningen av formuesgodets verdi skal forholdene på verdsettingstidspunktet legges til grunn. Til grunn for verdsettingen kan tingretten innhente takst som dekkes av boet. I særlige tilfeller kan tingretten bestemme at verdsettingen skal skje ved skiftetakst, jf. skifteloven § 125. I så fall kan retten også fastsette en godtgjørelse for skjønnsmedlemmene som fraviker fra de satsene som ellers gjelder ved skiftetakst. Skiftetakst etter denne bestemmelsen kan ikke overprøves ved overtakst.

(5) Den som innløser boets panterett, trer inn i boets prioritet for et tilsvarende beløp. Innløserens panterett følger reglene for avtalepant i vedkommende formuesgode og skal anses stiftet på betalingstidspunktet. Bostyreren skal snarest mulig og i alle tilfelle før formuesgodet abandoneres eller overføres til en panthaver, sørge for at panteretten får rettsvern etter alminnelige regler.

(6) Dersom det sikrede beløp ikke innbetales frivillig til boet innen den fristen som er avtalt eller som tingretten har fastsatt, kan boet kreve formuesgodet solgt etter reglene i dekningsloven § 8-15.

(7) Er et formuesgode med panterett i som tilhørte skyldneren, solgt senere enn tre måneder før frisdagen (jf. dekningsloven § 1-2), kan tingretten ved kjennelse beslutte at den eller de panthavere som har fått dekning, men som ikke ville ha fått like stor dekning om boet hadde fått fem prosent av salgssummen, skal innbetale inntil fem prosent av salgssummen til boet såfremt det trengs til dekning av nødvendige boomkostninger. Dette gjelder likevel ikke dersom salget er foretatt som ledd i ordinær og forsvarlig drift.

(8) Tingretten avgjør hvor mye av verdiene som omfattes av legalpantet som det er nødvendig å benytte under bobehandlingen. Er boets panterett innløst og det ved slutningen av boet er midler til helt eller delvis å dekke boomkostningene uten å utnytte legalpanteretten, tilbakebetales det overskytende beløp til innløseren. *Det skal svares rente av det overskytende beløpet etter nærmere regler fastsatt i forskrift, med mindre det er avtalt en høyere rente.* Er formuesgodet realisert, skal det overskytende beløp tilfalle den eller dem som ville fått dekning dersom legalpanteretten ikke var blitt utnyttet. Er flere formuesgoder realisert, fordeles beløpet på grunnlag av realisasjonssummene.

(9) Reglene i denne paragrafen gjelder tilsvarende ved offentlig skifte av insolvent dødsbo og for øvrig med de begrensningene som følger av overenskomst med fremmed stat.

(10) Konkursboet har ikke lovbestemt pant etter første ledd i formuesgoder som inngår i en finansiell sikkerhetsstillelse etter lov 26. mars 2004 nr. 17 om finansiell sikkerhetsstillelse.

II

I lov 8. juni 1984 nr. 58 om gjeldsforhandling og konkurs skal

§ 79 skal lyde:

§ 79 Tinglysing mv. av melding om at konkurs er åpnet.

Retten skal sørge for at melding om at konkurs er åpnet i skyldnerens bo, registreres i Konkursregisteret.

Føreren av Konkursregisteret sørger for at melding om at konkurs er åpnet i skyldnerens bo, tinglyses eller registreres i grunnboken og andre registre, og sender melding om konkursåpningen til finansforetak hvor skyldneren kan ha innskudd eller lignende. Departementet gir i forskrift nærmere regler om hvem det kan eller skal sendes meldinger til etter første punktum. Føreren av Konkursregisteret sender melding også til skattekontoret i samsvar med skatteforvaltningsloven § 8-13 tredje ledd. Oppgavene etter første til tredje punktum kan i stedet utføres av bostyreren eller retten.

Konkursregisteret kan sende automatisk melding til registre og finansforetak som er nevnt i annet ledd.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om fremsetting av meldinger etter annet og tredje ledd og om det er føreren av Konkursregisteret, bostyreren eller retten som skal sende meldingen. I forskriften kan det også gis nærmere regler om hvilke opplysninger mottakerne av slike meldinger plikter å oppgi, og om ansvar ved mangelfull registrering eller utsending av meldinger.

Blir en eiendel abandonert etter § 117 b, skal bostyreren sørge for at melding som nevnt i *annet ledd* slettes for så vidt gjelder de abandonerte eiendeler. Videre skal det gis melding til skattekontoret dersom abandoneringen gjelder formuesgoder som vil kunne medføre krav på merverdiavgift ved salg fra skyldnerens side.

§ 138 skal lyde:

§ 138 *Sletting av tidligere meldinger mv.*

Når konkursen er endelig avsluttet, skal retten sørge for at dette anmerkes i Konkursregisteret. Er konkursen endelig avsluttet ved sluttutlodning etter § 128, er det likevel bostyreren som skal sørge for slik *anmerkning*. *Føreren* av Konkursregisteret skal sørge for *sletting av meldinger og registreringer etter § 79 annet ledd etter nærmere regler gitt av departementet i forskrift*. Videre skal føreren av Konkursregisteret gi melding til skattekontoret i samsvar med *skatteforvaltningsloven § 8-13 tredje ledd*. Er skyldneren en stiftelse eller en sammenslutning med begrenset ansvar, og bobehandlingen er endelig avsluttet i henhold til §§ 128 og 135, skal føreren av Konkursregisteret samtidig anmode om sletting av sammenslutningen i Enhetsregisteret og Foretaksregisteret. *Oppgavene etter tredje og fjerde punktum kan i stedet utføres av bostyreren eller retten*.

§ 79 tredje ledd gjelder tilsvarende. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om slettinger og meldinger eller første ledd og om det er føreren av Konkursregisteret, bostyreren eller retten som skal utføre oppgavene.

III

I lov 27. mai 2016 nr. 14 om skatteforvaltning skal § 8-13 tredje ledd lyde:

(3) *Føreren av Konkursregisteret eller bostyrer, jf. konkursloven §§ 79 og 138, skal levere melding om åpning og avslutning av behandlingen av en registrert skattepliktigs konkursbo.*

IV

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.